

AŞK KONUSUNUN ROKOKO SANATINDAKİ YANSIMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah ÖZDEMİR¹
DOI Nr. 10.5281/zenodo.7311721

ÖZET

Aşk ruhun en büyük gıdasıdır denir ama çoğu insan bu güzel duyguyu yaşamadan dünyadan göçmüştür. Sokrates, Eflatun gibi birçok düşünür aşk üzerine güzel sözler söylemiştir. Aşkın insan soyunun devam edebilmesi için kurulan bir tuzak olduğunu düşünen, daha katı bir bakış açısına sahip felsefeciler de vardır. Psikoloji alanındaki bilim insanları aşkın geçici bir duygu yoğunluğu olduğunu ve sonunda ya sevgiye ya da nefrete dönüştüğünü düşünmektedirler. Kişiye göre değişkendir aşk. Her ruh farklı yaşar onu. İslam tasavvufunda, Hristiyanlık inancında, Brahma dininde farklı farklı karşılıkları olsa da her inanç biçimi özgü ile bahseder aşktan. İslam Tasavvufuna göre tanrıya duyulan aşktır ve herkesin ulaşamayacağı yüce bir duygudur, Hristiyanlıkta erdem ile bir tutulur, Brahma inancında tanrıda yok olmaktır. Böylesine yoğun ve yüce bir duygu sanata da layıkıyla yansımıştır. Antik dönem sanatından günümüze birçok sanat biçimine konu olmuştur aşk. Her dönemde farklı bir algı oluşmuştur. Kimi dönemlerde mitolojik tanrılar üzerinden vurgulanırken başkalarında sıradan insanların aşkı konu edilmiştir. Romantik aşk sahnelerinin en yoğun betimlendiği sanat akımı ise Rokoko'dur. 18. Yüzyılın başında başlayıp yüzyılın sonuna varamadan gözden düşmüş bir sanat akımıdır. Tenha bir bahçe ya da kuytu bir orman gibi pastoral manzaralar eşliğinde cilveleşen, romantik çiftlerin çiçeklerle bezenmiş aşk oyunlarının sahne aldığı neşeli resimler görülür Rokoko'da. Işığ ve renkleri ustaca kullanan Rokoko sanatçıları, çağdaşları tarafından utanmazlıkla suçlanmışlar hatta bazıları aforoz edilmişlerdir. Yine de muhteşem aşk çizimlerini Fransız İhtilali başlayıp da Rokoko akımı sona erene dek asla bozmamışlardır. Aşkı antik dönem ya da Rönesans sanatçıları gibi mitolojik öykülerin kudretli tanrıları üzerinden anlatmak yerine fakir ya da orta sınıf insanların mutlu ve romantik anlarını betimleyerek anlatmışlardır. Sonuç olarak Rokoko sanatçılarının tüm sanat tarihi içerisinde romantik ve neşeli aşk konularını bu kadar istikrarlı bir şekilde ele alan, gelmiş geçmiş en duygusal ve en mutlu sahneleri oluşturarak bugünün insanının aşk algısına rehber olan ressamlar olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rokoko, Resim Sanatı, Aşk, Romatizm.

REFLECTIONS OF LOVE IN ROCOCO ART

ABSTRACT

It is said that love is the greatest food for the soul, but most people have left the world without experiencing this beautiful feeling. Many thinkers such as Socrates and Plato have said good words about love. There are philosophers who have a more rigid point of view, who think that love is a trap set for the continuation of the human race. Scientists in the field of psychology think that love is a temporary intensity of emotion and eventually turns into either love or hate. Love differs from person to person. Every soul experiences it differently. Although there are different equivalents in Islamic mysticism, Christianity, and Brahma religion, each belief style speaks of

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Bölümü, gulsahtontu@gmail.com, Sivas, Türkiye, ORCID ID 0000-0002-3768-9230

love in a unique way. According to Islamic Sufism, it is the love of God and it is a sublime feeling that cannot be reached by everyone, in Christianity it is equated with virtue, in Brahma it is annihilation in God. Such an intense and sublime feeling is well reflected in art. Love has been the subject of many art forms from the ancient art to the present. Each period has a different perception. In some periods, it was emphasized over mythological gods, while in others, the love of ordinary people was the subject. The art movement in which romantic love scenes are most intensely depicted is Rococo. It is an art movement that started at the beginning of the 18th century and fell out of favor before it reached the end of the century. In Rococo, cheerful pictures of romantic couples flirting with flowers and love plays are seen accompanied by idyllic landscapes such as a secluded garden or a secluded forest. Rococo artists, who used light and colors skillfully, were accused of shamelessness by their contemporaries, and some were even excommunicated. However, they never broke their magnificent love line until the French Revolution began and the Rococo movement ended. Instead of telling love through the mighty gods of mythological stories like ancient or Renaissance artists, they described the happy and romantic moments of poor or middle class people. As a result, it has been revealed that Rococo artists are the painters who deal with the romantic and joyful love topics in such a stable manner throughout the entire history of art, and guide the perception of love of today's people by creating the most emotional and happiest scenes ever.

Keywords: Rococo, Painting Art, Love, Romanticism.

1. GİRİŞ

İnsanın var oluşundan bu yana yaşamın en yüce duygusu olarak bilinir aşk. Kimilerine göre anlaşılmaz, kimilerine göre ise olmazsa olmazdır. Aşk; insanın çilesi, mutluluğu, süsü, olmazsa olmazıdır. Aşk ruhun en büyük gıdasıdır denir ama çoğu insan bu güzel duyguyu yaşamadan dünyadan göçmüştür. İlahi aşk, vatan-bayrak aşkı, ülkü aşkı gibi birçok türü mevcuttur aşkın. Defalarca tanımlanmaya çalışılmışsa da tam karşılığı asla sözler ile anlatılamayan bir kavram olmuştur. Aşk; 1. İki farklı cinsten insanı birbirine bağlayan, güçlü ruhsal ve bedensel duygu, (...) 2. Sevgi bağı. 3. Bir varlığa aşırı düşkünlük duymak, 4. Allah Sevgisi, 5. Bir ülküye veya yüce olarak görülen bir değere karşı oluşan bağ (Çağbayır, 2007:335) olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Her insana göre farklı olan aşk tanımı kişilerin hislerinin farklılığı ile şekil almaktadır. Yüzlerce yıl aşk konusuna kafa yoran düşünürler farklı biçimlerde tanımlarlar onu. Plutarkhos, Platon, Sokrates ve Aristoteles için aşk, çok yüce ve ince bir duygu demektir. Platon'a göre, aşk, güzelliğin doğurduğu bir çekiciliktir, gerçek güzellikse, düşünce ile kavranan güzelliktir. Yeryüzünde duyusal güzellikler, gerçek güzelliğin yalnızca bir taslağı, solgun bir yansımasıdır. Özellikle Spinoza ve Descartes gibi klasik filozoflardaysa, aşk bir tutkudur ve kişi onu dizginlemek için aklını kullanmalı, duru ve temiz bir duygu haline getirmelidir. (...) Bununla beraber Schopenhauer (1788-1860), Nietzsche (1844-1900) ve Hartmann (1882-1950) gibi filozoflar, aşkı, insan soyunun sürdürülmesi için gerekli olan bir tuzak olarak görmüşlerdir (Tanilli, 2003:284-285). Felsefede olduğu gibi teolojide de aşktan çokça söz edilmiştir. Felsefede olduğu gibi teolojide de aşktan çokça söz edilmiştir. Neredeyse tüm inanç biçimlerinde aşka türlü anlamlar yüklenmiştir. Bu inanç biçimlerinin her birinde tanrı ile ilişkilendirilmiş bir aşktan bahsetmek mümkündür. Mitolojik dinlerde aşk erotizmle daima iç içe olmuştur. Tanrıların insan suretinde olduğu Yunan Mitolojisi'nde aşk bedensel zevkler, cinsel zorbalıklar ve tanrısal istismarlar içeren öyküler ile ifade bulmuştur. Özellikle tanrı Zeus aşk uğruna ne yuvalar yıkmış ne canlara kıymıştır. Bunun dışında Aşk tanrıçası Afrodit ve aşk okları ile insanları birbirine aşık eden aşk meleği Eros, Apollon ve Athena türlü aşk ve entrika öyküsünün baş kahramanları olmuşlardır. Mitoloji dışında var olan batıl ve ilahi kökenli dinlerde ise durum tam tersine gelişmiştir. Hint inançlarında tüm kutsal inançların üzerinde sonsuz tanrı Brahma'ya inanılmaktadır. Brahma herşeyin varlık nedeni olarak kabul edilmektedir. Sonsuz mutluluk için Brahma'nın vücudunda

yok olmak gerektiği düşünülmektedir. Budizm’deyse ruhun amacı Nirvana’ya ulaşmaktır. Nirvana yokluk (fena) seviyesi olarak kabul edilir. İslam tasavvufunda bu durum fena fillah (Tanrıda yok olmak) deyiimi ile ifade edilmiştir. Tasavvufa göre varlığın yaratılış sebebi aşktır. Tüm mevcudiyet aşk ile yaratılmıştır. Tüm mevcudiyet aşk ile ayakta kalmaktadır. Aşk, tanrının kendisidir, sırrıdır. Aşk her şeydir (Ercan, 2011). Hristiyanlık inancında da durum diğer batıl ve ilahi dinlerde olandan farklı değildir. Aşk kavramı tanrı ile özdeşleştirilmiş ve ilahi bir konuma yerleştirilmiştir. Özellikle Ortaçağ’da “Hristiyanlık aşk kavramına dini bir yaklaşım getirmektedir. Bu dönemde hakim olan skolastik felsefeye göre Tanrı, Mutlak Varlık’tır ve O’nda tüm güzellikler, iyilikler ve erdemler toplanmıştır. Aşk da, bunlardan birisidir... Aşk, Ortaçağ’da ilahi bir anlam kazanmıştır. Tanrı’nın bir özelliği olarak ele alınmıştır. Bu sebepten o devirde, aşk cinselliğe dayalı bir terim değildir. Aksine, bir erdem olarak kabul edilmektedir (Gülcü, 2015:272). Aşkın bir araştırma konusu haline geldiği bir diğer alan ise psikolojidir. Konu psikolojiye geldiğinde ilahi olan aşk ortadan kalkmakta ve bireysel aşklar devreye girmektedir. Kişinin karşılıklı ya da tek taraflı olarak diğerine duyduğu yoğun duyguları ifade eden aşk hakkında birçok bilim insanı farklı saptamalarda bulunmuştur. Psikolojide aşkın geçiciliği, bir yerde biteceği ya da sevgiye/nefrete evirileceği düşünülse de insanlık aşk duygusunu yüce bulmaya devam etmektedir. “Aşka ilişkin farklı kuramcılar farklı tanımlamalar yapmıştır. Moss ve Schwebel’in aktardığına göre, Freud aşkı, cinselliğin yüceltilmesi olarak, Harlow bağlanma davranışı olarak ve Fromm ilgi, sorumluluk, saygı ve anlayış olarak tanımlamıştır. Maslow ise, aşkı ikiye ayırmıştır. Birincisi, kişinin güvensizliğiyle gelişen ve düşük düzeydeki duygusal ihtiyaçları ifade eden “yetersizlik aşkı (deficiency love)”, ikincisi ise, yüksek düzeyde duygusal ihtiyaçları içeren ve özellikle kendini ve diğerini gerçekleştirme isteğini ifade eden “aşık olmaktır”. Tennov ise aşkı, bilişsel etkinliği devre dışı bırakan, geçici bağımlılık ve sevilen kişiye yönelik bedenine verdiği duyarlı tepki olarak tanımlamaktadır” (Atak&Taştan, 2012:521). Böylesine yoğun ve yüce bir duygu sanata da layıkıyla yansımıştır. Müzik sanatları, sahne sanatları, edebi sanatlar ve plastik sanatlarda oldukça fazla konu edilen aşk kavramı resim sanatında da yerini almıştır. Antik dönem sanatından günümüze birçok sanat biçimine konu olmuştur aşk. Her dönemde farklı bir algı oluşmuştur. Kimi dönemlerde mitolojik tanrılar üzerinden vurgulanırken başkalarında sıradan insanların aşkı konu edilmiştir. Romantik aşk sahnelerinin en yoğun betimlendiği sanat akımı ise Rokoko’dur.

2. ROKOKO ÖNCESİ SANAT VE AŞK

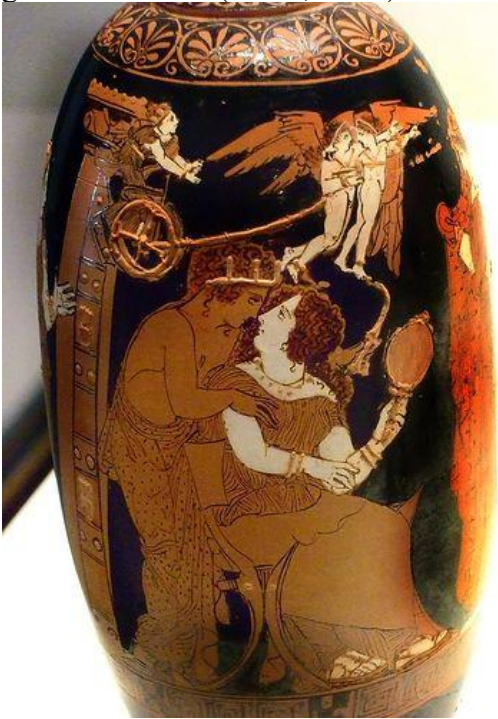
Aşkın sanata ne zaman dâhil edildiğini tam olarak kestirmek zor olsa da elde edilen kaynaklardan anlaşıldığı üzere bu süreç antik dönemin öncelerine kadar gitmektedir. Antik çömlekler, kabartmalı resimler içeren mezar taşları, mozaikler ve daha farklı tarzlarda üretilmiş birçok sanat eserinde aşk konusuna yer verilmiştir. Şekil 1 antik dönem mezar taşı kabartma resimleri için romantik bir örnek

olarak gösterilebilir. “Evlilik içinde aşkın sanatta betimlendiği bir örnek, Philomelos ve Plathane'nin

Şekil 1: Bir Çiftin Mezar Steli, MÖ. 5. Yüzyıl (Wells, 2021)

Kerameikos'ta bulunan ve MÖ 5. yy'a tarihlenen mezar stelinden yorumlanabilir. Mezar taşı üzerindeki kabartma, ölümler ve sevdikleri arasındaki kalıcı birlikteliğin bir sembolü olan çiftin el ele tutuşmasını göstermektedir” (Wells, 2021). Antik dönem sanatı ve sonrasında özellikle Yunan Mitolojisinden çok

Şekil 2: Frankfort Ressamı, Paris ve Helen, MÖ. 420-400, (Gill, 2016)

etkilenildiği fark edilmektedir. Sıradışı aşk ilişkilerini içeren hikâyeleri ile yüzyıllardır gündemden düşmeyen Yunan Mitolojisi birçok sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Bu mitlerden en ünlüsü Truva Savaşı'dır. Neredeyse herkesin aşına olduğu Truva Savaşı, Paris ve Helen'in aşkı yüzünden meydana gelmiştir. Tabi bu aşk hikâyesinde tanrıların da büyük rolü olmuştur. Âşık olduğu çoban Paris için kral olan kocasını terkeden Helen yüzünden Truva Savaşı çıkmıştır. "Bin gemiyi denize indiren yüz" olarak bilinen Truvalı Helen, tüm edebiyattaki en güzel kadınlardan biri olarak kabul edilmektedir. Helen, Sparta'nın kralı Menelauss ile evlenmiştir. Truva'nın Kralı Priam'.ın oğlu Paris, Helen'e âşık olmuş ve onu kaçırmak için Truva'ya götürmüştür. Yunanlılar, Helen'i geri almak için Menelaus'un kardeşi Agamemnon tarafından yönetilen büyük bir ordu toplayarak saldırıya geçmişlerdir (Johnson, 2017). Bu hikâye birçok sanat eserine esin kaynağı olmuştur. Bu eserlerin en eskilerinden biri olan kırmızı figürlü bir yağ kavanozunda Paris ve Helen'in aşkı çok romantik bir şekilde betimlenmiştir (Şekil 2). Bir başka mitolojik öykünün esin kaynağı olduğu aşk içerikli eser de şuan Gaziantep'te sergilenen Eros ile Psykhe Mozağidir (Şekil 3). Mozağin merkezinde birbirine kavuşmuş olan âşık çift Psyke ve Eros aşkla birbirlerine bakmaktadırlar. Mozağin mitolojik öyküsü ise şu şekildedir: Miletos kralının güzeller güzeli kızı olan Psykhe, bu güzelliği yüzünden Aphrodithe'in kıskançlığına ve hışmına uğramıştır. Aphrodithe, oğlu olan Eros'tan Psykhe'yi bir dağa tek başına bırakmasını istemiştir. Bu görevi kabul eden Eros, Psykhe'ye âşık olmuş ve onu gizlice bir saraya saklamıştır. Her gece gizlice sevgilisini görmeye giden Eros kimliğini açığa vurmamak istememiş ve Psykhe'ye kim olduğunu bilmemesi gerektiğini söylemiştir. Psykhe ise dayanamamış ve bir gece Eros uyurken kim olduğunu görüp heyecanlanmıştır. Eros, Psykhe'nin lambasından yanlışlıkla damlayan bir damla yağ yüzünden uyanmış ve durumu anlayınca küsüp gitmiştir. Psykhe bu süreç içinde aşk acısı ile yanmıştır ve yetmez gibi bir de kıskanç Aphrodithe'in

Şekil 3: Eros ile Psykhe Mozağı, M.S. II-III. Yüzyıl, Gaziantep Müzesi, (Ergeç, 2006: 140-141)

eziyeti yüzünden acılar çekmiştir. Araya Zeus'un girmesiyle Eros ve Psykhe barışıp kavuşmuşlardır (Ergeç, 2006: 136). Yunan mitolojisi bunlar gibi daha birçok aşk hikâyesini bünyesinde barındırır. Bu hikâyeler bazen bir dram olarak sona erer bazen de tıpkı Eros ve Psykhe gibi mutlu bir sonla biter. Yunan

mitolojisi antik dönem sanatlarını etkilediği gibi Rönesans, Barok ve Rokoko gibi ardından gelen birçok sanat akımını da etkilemiştir. 15. Yüzyıl ve sonrasında içeren bu zaman diliminde sıradan insanların aşklarından ziyade hala mitolojik tanrıların sıradışı aşk ilişkileri yansıtmıştır sanat tarihine. Rönesans'ın en ünlü ressamlarından biri olan Raffaello Sanzio da Yunan Mitolojisinden bir aşk öyküsünü Galatea (Şekil 4) isimli kompozisyonunda yorumlamıştır. Sanatçı konu olarak, Angelo Poliziano'nun yazdığı ve

Şekil 4: Raffaello, Galatea'nın Zaferi, 1512, 295x224 cm (Farting, 2014:180)

Botticelli nin "Venüs'ün Doğuşu" adlı eserine de esin kaynağı olan bir şiirden bir dizeyi seçmişti. Bu dizede, sakar dev Poliphemos güzel deniz perisi Galatea'ya bir aşk şarkısı söylemiştir. Galatea, iki yunusun çektiği bir deniz arabasıyla dalgaların üzerinden süzülürken bu kaba şarkıyı duyar ve onunla dalga geçer. Deniz tanrıları ve perilerden oluşan neşeli bir topluluk, Galatea'nın çevresini sarmıştır (Gombrich, 2004, 317). Burada yer alan Poliphemos'un Galatea'ya duyduğu karşılıksız aşk hikâyesinden ziyade sanatçının kompozisyona yerleştirdiği sevgi ile sarılan çiftler dikkat çekmektedir. Daha çok kiliselere incilden sahnelerin resimlendiği Rönesans Döneminde böyle neşeli ve sevgi dolu bir sahnenin oluşturulması ilgi çekicidir.

3. ROCAILLE

Tarih boyunca sanatçılar aşkı birçok açıdan ele alsa da cilveli, duygusal ve mutlu aşk tasvirlerini bulacağımız en neşeli dönem Rokokodur. Rokoko denilince ilk akla gelen aşk kavramıdır. Romantikliği ile sanat tarihinde adını zirveye taşımıştır. Rokoko resimlerinde cilveli ve duygusal kadınlar, cüretkar ve çapkın erkek figürler bolca gözlemlenebilir. Dekoratif, kaygısız Rokoko üslubu, 18. yüzyılda tüm Avrupa'da yayıldı. İlk defa yüzyılın başında Fransa'da ortaya çıkmış ve yerini yavaş yavaş Neoklasisizme bıraktığı 1770'li yıllara kadar popülerliğini korumuştur. Zirveye yerleştiği dönemde Rokoko, karşı koyulması zor bir zarafet, cazibe, espri ve erotizm karışımı oluşturmayı başarmıştır (Farthing, 2014:250). Daha çok mimari alanda tüm avrupaya yayılan Rokoko üslubu heykel alanında da sıradışı örnekler vermiştir. Barok Sanat akımına karşı tepki olarak ortaya çıktığı düşünülse de Barok Sanata benzeyen çok özelliği vardır. Genellikle görkemli elbiseler, tiyatroya varı duruşlar ve masalsi mekanların yer aldığı

kompozisyonlarda aşk teması çok fazla konu edilmiştir. Pastoral doğa manzaralarında kuytu ormanlar, salıncaklar, gül sepetleri, تنها bahçeler ile oluşturulmuş olan bolca tasvir edilmiştir.

Büyük bir gösteriş, gereksiz harcamalar ve ahlak sınırlarının aşılması gibi sebepler ile suçlanan akımın sanatçıların çalışmalarını aristokrasinin zevklerine göre şekillendirildiği düşünülmektedir. Rokoko, özgün bir estetik kuram geliştirememiş ve hatta kendine ait bir adı bile olmamıştır. Onun tarzını beğenmeyen, aşağılayanlar, başlangıçtaki tuhaf süsleme tarzı ve karikatüristik tarzı yüzünden, Rokoko Dönemi sona erdikten sonra akıma "Rocaille" demişlerdir (Conti, 1985:3). Anlamlı bir karşılığı olmayan Rokoko kelimesi akımın karşıtları tarafından ortaya atılmıştır. Bugün herhangi bir aşağılayıcı anlam içermese de akım karşıtlarının ismi koyma amaçları gayet açıktır. Rokoko terimi aslında alaycı bir ifadeydi. Terimin, üslubun itibarının yerlerde süründüğü 1790'larda, Jacques-Louis David'in bir öğrencisi tarafından türetildiği söylenmektedir. Kelime, süs havuzlarında kullanılan taş bezeme öğelerini ifade eden rocaille ile 'barocco' kelimesinin birleştirilmesi şeklinde oluşturulmuştur (Farthing, 2014:250). Jean-Antoine Watteau, Jean-Honoré Fragonard, François Boucher, Simeon Chardin gibi sanatçılar Rokoko Üslubunun en önemli temsilcileri olmuşlardır. Rokoko'nun ilk örneklerine Antoine Watteau'nun ürettiği düşünülmektedir. Watteau, geniş peyzajlı arka planları olan resimlerde genellikle eğlence, zarafet ve aşk konularını betimlemiştir. Saray davetlerini kendi icat ettiği yeni tip şatafatlı eğlencelere dönüştüren kibar burjuvazinin seçkin partilerini tasvir etmiş ve devrin sanat zevkini tamamen yansıtan eserler yapmıştır. Resimlerinde modern toplumun nasıl eğlendiğini realist bir biçimde ortaya koymuş, ama resimleri ile kendisi arasına melankolik bir mesafe koymak konusunda da özenli davranmıştır. Resimlerinde kullandığı pastel tonlar ve Lorrain'inkine benzeyen gizemli, örtük üslubu sayesinde betimlenen sahnelere gerçekdışı bir hava katmış ve onları silüet halindeki tamamlanmamışlık etkisi yaratan arka planları ile bir tiyatro kulisine benzetmiştir hep. Asıl amacı ise resimlerinde hayatı bir tiyatro sahnesi gibi anlatmaktır (Krausse, 2005:46). En ünlü çalışmalarından biri *Kitera Adası'na Yolculuk* (Şekil 5) isimli eserdir. Eserde geniş bir peyzaj görüntüsünün ortasında kıvrımlı bir hat üzerinde sıralanmış şık giyimli, zarif tavırlar içerisinde bir grup genç insan betimlenmiştir. Resmin ön planında âşık çiftlerin romantizm içeren duruşları yer almaktadır. Resmin solunda insan grupları ve üzerlerinde

Şekil 5: Jean- Antoine Watteau, Kitera Adası'na Yolculuk, 1717, 129x194 cm (Farting, 2014:250)

Şekil 6: Jean-Honoré Fragonard, *Salıncak*, 1767, 81 x 65 cm (Krausse, 2005:47).

uçuşan aşk melekleri ile deniz ve ufuk yer alırken, sağda heybetli ağaçların altında çiftler çocuklar ve bir afrodit heykeli bulunmaktadır. "Resim, aşkın evreleri hakkında bir özetir. Bazı çiftler utangaçken bazıları kendilerinden emindir. En âşık çift, Afrodit heykeline en yakın olanlardır. O kadar âşıklardır ki, küçük çocuk kadının eteğini çekiştirmesine rağmen arkadaşlarının gitmek üzere olduklarını bile fark edemezler" (Farthing, 2014:253). Sanatçı, aşk, romantizm, cennet gibi bir mekân ile sanki bu dünyadan olmayan bir anın resmini yapmıştır. Watteau genellikle üslubunu bozmamış ve erken yaşta ölene kadar aynı tarzda çalışmalar yapmıştır. "Jean Antoine Watteau, "fetes galantes" resimlerinin gerçek dehasıydı; Watteau, son derece teatral bir ressamdı. Düşsel bir melankoli dünyasına gömülmüş kişiler, onun büyük "sahnelerinde" dolaşırlardı. Bir eleştirmenin de belirttiği gibi, onun yapıtları, devrin ideallerini yansıtıyordu" (Conti, 1985:53-54). Hemen ardından gelen bir diğer Rokoko ressamı da Jean-Honoré Fragonard'dır. Sanatçı, Watteau gibi güneşli, dış mekân peyzajlarında neşeli, cilveli, oyuncu, aşk dolu figürler tasvir etmiş ve bunları yaparken ışığı ve rengi profesyonelce kullanmıştır. Sanatçı, "sıradan şeyleri ve durumları, zevkli ve estetik sahneler halinde betimlemekte ustadır. Resimlerinin tek amacı aşk ve güzellikmiş gibi görünmektedir. Erotik sahneleri hep sevmiştir. Daima bir renk cambazı olmuştur. Bulutlara ve yapraklara hızlıca vurduğu fırça darbeleriyle adeta can vermiştir. Fragonard, nedense, XV. Louis'nin saray tarafından fazla açık saçık resimler yaptığı gerekçesiyle afroz edilmişti" (Krausse, 2005:47). Sanatçının en ünlü çalışması olan *Salıncak* (Şekil 6) adeta Rokoko üslubunun simgesi haline gelmiştir. Eser karanlık, kuytu bir ormanda iki sevgilinin cilveli bakışlarının birleştiği bir salıncak sahnesini betimlemektedir. Üçüncü bir figürün salıncaktaki kadını salladığı resimde ayakkabısı ayağından fırlayan kadının yüzüne parlak, pembemsi bir güneş ışığı düşmektedir. Bu esnada sevgilisi de onu izlemektedir. "Bu hoş sahne Jean-Honoré Fragonard'ın Akademi'ye henüz üye olduğu ve eserle Salonda büyük övgüler almaya başladığı, kariyerinin ilk yıllarında yapılmıştır. Kim olduğu bilinmeyen bir saray mensubu bu dönemde kendisine bir sipariş önerisi ile gelir. Bu genç adam, metresi ile birlikte bir resminin yapılmasını ister" (Farthing, 2014:255). En az salıncak kadar ünlü olan başka bir resmi de

Aşk Süreçleri (Buluşma) (Şekil 7) adındaki bir diğer çalışmadır. Aslında Aşk Süreçleri tek bir çalışma

Şekil 7: Jean-Honoré Fragonard, Aşk Süreçleri: Buluşma, 1771-1773, 317 x244 cm (Browne, 2022).

da değildir. “Bu resim, Kral XV Louis'nin resmi metresi Madame Du Barry tarafından zevk köşkü için sipariş edilmişti. O, *Aşkın Dört Aşaması; Peşinde, Buluşma, Tamamına Erdirme/Evlilik ve Aşk Mektupları*'ni betimleyen tablolar istemiştir. Bu, kızın duvarını yeni tırmanmış olan adamla buluşmak için evinden gizlice çıktığı *Buluşma* isimli çalışmadır. İkisi de tetikte görünmektedir çünkü yakalanırlarsa o zaman cezalandırılacaklardır ve bu da bir manastıra gönderileceği anlamına gelmektedir. Bunun bir sevgili buluşması olduğu konusunda herhangi bir şüphe varsa, o zaman Aşk Tanrıçası Venüs'ün dev heykeline ve bu buluşmayı kutsayan Cupid'e bakılabilir” (Browne, 2022). Sanatçı, hayatı boyunca yüzlerce aşk resmi yapmış ve Fransız Devrimi patlak verene kadar mesleğinde zirveleri yaşamıştır. Devrim sonrası Rokoko istenmeyen bir akım haline gelmiş ve önemsizleşmiştir. Bu durumun üzerine sanatçı da çok geçmeden ölmüştür. Koskoca bir Rokoko devrini tüm ihtişamı ile yaşamış ve akımın en ünlü sanatçılarından biri olmuştur. Rokoko sanatçıları tavır olarak rokoko üslubunun dışına çıkmamışlardır. Akımın en büyük ve en bilindik sanatçılarından biri olan François Boucher de aşk konusunu çokça çalışmış hatta aşkın çağrıştırdığı müstehcenliği bir adım daha öteye taşımıştır denilebilir. “Neşeli ama yakıcı bir kişiliği olan François Boucher, ressam ve gravür sanatçısı idi. İpek kumaşlara desen çizerdi, (...) rokoko dünyasının, uçuk ve aydınlık renkli, sedef renkli çıplaklarını çizen rafine bir sanatçı idi. Largilliere, Nattier, de la Tour ve Chardin gibi büyük portre ustaları gibi, o da daha burjuvazi konular seçer, sıcak tonlarda çalışır, ama hep sevimli "Charmant" kalmayı başarırdı” (Conti, 1985:54-55). En romantik çalışmalarından olan *Erkek Çoban Kadın Çobana Flüt Çalarken* isimli yapıtında (Şekil 8) tenha bir bahçe ya da ormanın kıyısında pembe güller ile bezenmiş bir genç kadın ile sevgilisinin dizinin dibinde oturup ona flüt çalan genç bir adamın masumane ve romantik aşkının betimlendiği

Şekil 8: François Boucher, Erkek Çoban Kadın Çobana Flüt Çalarken, 1747-50, 94x142 cm (Farting, 2014:250)

görülmemektedir. Sanatçı, *Erkek Çoban Kadın Çobana Flüt Çalarken* isimli resminde taşradaki çobanların görevlerini yok sayarak güneşli havalarda, çayırlarda sevgilileriyle gülüp eğlenebildikleri pastoral mizansenler yapmayı sevmektedir. Boucher genellikle Charles-Simon Favart'ın pandomimlerinden ilham aldı. Boucher'nin çobanlarındaki bu romantik cilveleşme, Rokoko'nun aşk takıntısının tipik bir örneğidir. Barok'taki tarihsellikten ve ağır alegorilerden sonra bu eğilim, dönemin aristokrat mesenlerine oldukça eğlenceli geldi. Aşkın çeşitli formları konu edildi (Farthing, 2014:251). Bugün bu tarz romantik ilişkileri ne görsel sanatlarda ne de sosyal yaşamda görmek çok zor görünmektedir. Arada Instagram hesapları üzerinden –miş gibi yapan yeni kuşak gençlerin paylaştığı foto-manipülatif görüntüleri saymazsak aşk çağdaş dönemin getirdiği teknoloji ve sosyal medya çılgınlığı arasında eriyip yok olmuş olabilir. Işığı ve renkleri ustaca kullanan Rokoko sanatçıları, çağdaşları tarafından suçlanmışlar hatta bazıları aforoz edilmişlerdir. “Rokoko ressamı Aydınlanmacı çağdaşları tarafından utanmazlıkla ve aristokrasinin israf eğilimlerini yüceltmekle suçlandılar. Yine de Fragonard'ın Salıncak'ı veya Boucher'in erotik nüleri gibi eserler aynı zamanda Kilise'nin katı ahlak kurallarına bir başkaldırı anlamına geliyor ve Rousseau ya da Voltaire gibi çağdaş düşünürlerin Aydınlanmacı öğretilerine uygun düşüyorlardı” (Krausse, 2005:48). Yine de muhteşem aşk çizgilerini Fransız İhtilali başlayıp da Rokoko akımı sona erene dek asla bozmamışlardır.

4. SONUÇ

Tarihin en eski resimlerinden bu yana aşk kavramı defalarca farklı biçim ve teknikler ile sanata yansımıştır. Bu esnada en çok da mitolojinin insanüstü figürleri üzerine yazılmış öykülerden esinlenilmiştir. İki farklı cinsin birbiri üzerindeki sevgisi ve ilişkisi olarak yapılan tanım üzerinden verilen örneklerin sanat tarihindeki yansımaları ile sınırlandırılan bu araştırmada ilahi aşk, vatan aşkı, homoseksüel aşk gibi farklı aşk biçimleri konunun dışında tutulmuştur. Rokoko sanatçıları aşkı antik dönem ya da Rönesans sanatçıları gibi mitolojik öykülerin kudretli tanrıları üzerinden anlatmak yerine fakir ya da orta sınıf insanların mutlu ve romantik anlarını betimleyerek anlatmışlardır. Bu araştırmanın sonucunda Rokoko sanatçılarının tüm sanat tarihi içerisinde duygusal ve neşeli aşk konularını bu kadar istikrarlı bir şekilde ele alan, gelmiş geçmiş en duygusal ve en mutlu sahneleri oluşturarak bugünün insanının aşk algısına rehber olan ressamı olduğu ortaya konulmuştur. Rokoko sanatçıları kendilerinden önceki dönemlere göre daha korkusuzca kompozisyonlar tasvir ederken kendilerinden

sonraki sanatsal bakış açısına göre ise daha romantik ve duygusal kompozisyonlar kurmuşlardır. Dünya böylesi bir romantizme ne yazık ki 75 yıl zor dayanmışsa da bugün çoğu insanın hayalindeki aşk algısı hala Rokoko'dan kalan romantizmi içermektedir.

KAYNAKÇA

- Atak, H. & Taştan, N. (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2012; 4(4):520-546
- Browne, E. *The Progress of Love: The Meeting*, <https://www.sartle.com/artwork/the-progress-of-love-the-meeting-jean-honore-fragonard>, Erişim Tarihi: 06.11.2022
- Conti, F. (1985). *Rokoko Sanatını Tanıyalım, İnkılap Kitabevi, İstanbul*
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Neşriyat A.Ş., Cilt:1, İstanbul*
- Ercan, T. (2011). *Tasavvuf ve Aşk: İnsan Yaratan ile Birdir*, <https://indigodergisi.com/2011/11/tasavvuf-ve-ask/>, Erişim Tarihi: 04.11.2022
- Ergeç, R. (2006). *Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, PROMAT Basım Yayın San. Ve Tic. A.Ş., İstanbul*
- Farting, S. (2014). *Sanatın Tüm Öyküsü, Hayalperest Yayınevi, İstanbul*
- Gill, N.S. (2016). *Helen Notes: Who Is Doctor Faustus*, <https://ancthisttangents.wordpress.com/2016/08/06/helen-notes-who-is-doctor-faustus/>, Erişim Tarihi: 06.11.2022
- Gombrich, E. H. (2004). *Sanatın Öyküsü, Çev. Erol Erduran & Ömer Erduran, Remzi Kitabevi, İstanbul*
- Gülcü, T. Z. (2015). *Ortaçağ'da Hristiyan Felsefesi, Aşk öğretisi ve Edebiyat: Gülün Adı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 55, 2 (2015), 271-286*
- Johnson, D. (2017). *Helen of Troy and Paris*, <https://www.infoplease.com/culture-entertainment/holidays/helen-troy-and-paris>, Erişim Tarihi: 05.11.2022
- Krausse, A.C. (2005). *Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Literatür Yayıncılık, İstanbul*
- Tanilli, S. (2003). *Yaratıcı Aklın Sentezi: Felsefeye Giriş, Adam Yayınları, İstanbul*
- Wells, O. (2021). *Love, Sex, Marriage in Ancient Greece*, <https://www.worldhistory.org/article/1713/love-sex--marriage-in-ancient-greece/>, Erişim Tarihi: 05.11.2022